

селекції Інституту фізіології рослин і генетики НАН України. Було проаналізовано зміни частот окремих алелів у різні періоди селекції. У даній вибірці сортів із часом відбулося зниження частоти алелів *Glu-B1b* та *Glu-B1d*. Частота алеля *Glu-B1a*, який пов'язується із високою хлібопекарською якістю, істотно зросла від 0% до 17%. За локусом *Glu-A1* зменшилася частота алеля *a* та зросла частота алеля *b*. Також відбулися зміни частот алелів за локусом *Glu-D1*: збільшилася частота алеля *Glu-D1a* від 18 % се-

ред сортів першого періоду селекції та до 33 % серед сортів другого періоду селекції.

У групі сортів пшениці селекції ІФРГ НАН України, створених після 2010 р., в основному зберігаються характерні набори переважаючих алелів локусів запасних білків, описаних раніше. Водночас частота деяких алелів істотно змінилася. Так частота алеля *Glu-B1a*, зросла від 0% до 17%. Зміни частот алелів можуть бути пов'язані з формуванням нових коадаптивних асоціацій генів у процесі селекції.

УДК 631.527.5:633.34

Рибальченко А.М., кандидат сільськогосподарських наук, асистент кафедри селекції, насінництва і генетики
Полтавська державна аграрна академія
E-mail: stryzhak.am@gmail.com

РІВЕНЬ ПРОЯВУ ТРАНСГРЕСІЇ У ГІБРИДІВ СОІ F₂

Частка трансгресивних рослин у різних гібридних комбінаціях варіює в широких межах, що викликає необхідність її обліку. Варто зазначити, що для селекційної практики цінними є форми як з високим ступенем трансгресій так і з частотою трансгресивних форм.

Мета досліджень – визначити ступінь трансгресії (T_c) і частоту трансгресії ($T_{\text{ч}}$), і дати оцінку гібридам другого покоління за кількісними ознаками продуктивності. Матеріалом для досліджень слугували потомства 11 гібридних комбінацій сої F₁. Гібриди та їх батьківські форми висівали у гібридному розсаднику. Дослідження виконані в умовах дослідного поля Полтавської державної аграрної академії протягом 2015-2017 рр. Ступінь і частоту трансгресій кількісних ознак визначали за методикою Г.С. Воскресенская та В.И. Шпота. Прояв ступеню трансгресії (T_c) визначали шляхом порівняння гібриду другого покоління з кращою батьківською формою, частоту трансгресії – співвідношенням кількості гібридних рослин, що переважали за ознакою кращу з батьківських форм до кількості проаналізованих за ознакою гібридних рослин у комбінації.

Найвищий ступінь та частоту позитивних трансгресій в F₂ за ознакою «кількість бобів на рослині» виявили у гібридній комбінації 'OAC Vision' (CAN)/'Адамос' (UKR) ($T_c = 19,1$, $T_{\text{ч}} = 44,7$). Високою частотою позитивних трансгресій характеризувалися 'Злата' (RUS)/'Адамос' (UKR) ($T_{\text{ч}} = 41,9$), 'LF-8' (POL)/'КиВін' (UKR) ($T_{\text{ч}} = 40,9$),

'LF-8' (POL)/'Алмаз' (UKR) ($T_{\text{ч}} = 31,7$), 'OAC Vision' (CAN)/'Алмаз' (UKR) ($T_{\text{ч}} = 28,6$). За ознакою «маса насіння з рослини» найвищий ступінь трансгресії спостерігали у гібридній комбінації 'LF-8' (POL)/'Алмаз' (UKR) ($T_c = 23,1$, $T_{\text{ч}} = 41,4$). В гібридній комбінації 'OAC Vision' (CAN)/'Адамос' (UKR) при високій частоті позитивних трансгресій ($T_{\text{ч}} = 36,8$) виявлено досить високий ступінь трансгресій ($T_c = 22,1$). За ознакою «кількість насінин на рослину» гібридна комбінація 'OAC Vision' (CAN)/'Адамос' (UKR) характеризувалася наявністю найбільшої кількості трансгресивних форм ($T_c = 19,5$) та досить високою частотою трансгресивних форм ($T_{\text{ч}} = 39,4$). Високу частоту трансгресивних форм за кількістю насінин в F₂ відмічали у гібридних комбінаціях 'LF-8' (POL)/'КиВін' (UKR) ($T_{\text{ч}} = 45,4$), 'LF-8' (POL)/'Алмаз' (UKR) ($T_{\text{ч}} = 43,9$), а також 'Злата' (RUS)/'Адамос' (UKR) ($T_{\text{ч}} = 25,8$).

В F₂ за кількістю бобів на рослині, кількістю насіння з рослини, масою насіння з рослини виділено гібридні комбінації з високим ступенем та частотою позитивних трансгресій: 'Злата' (RUS)/'Адамос' (UKR), 'OAC Vision' (CAN)/'Адамос' (UKR), 'OAC Vision' (CAN)/'Алмаз' (UKR), 'LF-8' (POL)/'Алмаз' (UKR), 'LF-8' (POL)/'КиВін' (UKR).

Проведений аналіз одержаних гібридів другого покоління дає можливість оцінити господарсько-цінні ознаки за характером їх прояву. Виділено гібридні комбінації, які є цінним вихідним матеріалом для селекційної практики.